

RECENSION

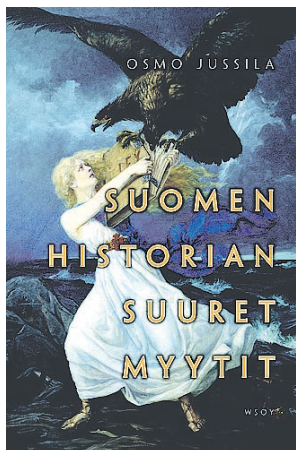
De stora myterna om Finlands historia

Historiker **Ann-Catrin Östman** saknar en tydlig utmejsling av den egna positionen i **Osmo Jussilas** annars lättillgängliga, välskrivna och innehållsrika bok om de stora myterna i Finlands historia.

Osmo Jussila, *Suomen historian suuret myytit*. WSOY 2007

I Osmo Jussilas historiografiska översikt är det förflutna föränderligt och formbart. Jussila visar hur vissa teman – centrala inom finländsk historiografi – har behandlats, presenterats och återberättats av historieforskare eller andra. Han ger exempel på hur finländska historiker under 1800- och 1900-talen serverat brukbara historier, lämpliga för nationsbyggen.

I boken behandlas tre större temablock. Först beaktar Jussila hur uppfattningen om att Finland utgjorde en tydlig avskild enhet under den svenska tiden formas. Speciell vikt läggs vid användningen av uttrycket Sverige-Finland. Den andra myten behandlas under den kortfat-

tade rubriken "Staten". Här vederläggs uppfattningen om att en finsk stat formades vid Borgå lantdag år 1809. Från och med doktorsavhandlingen från år 1969, enligt författaren utsatt för mytvärnande kritik, har Jussila i ett flertal studier visat hur det som kunde kallas en finländsk stat bildas genom en lång process. Sammankopplat med statsmyten diskuterar

Jussila "grundlagsmyten" och "myten om ofärdsåren". Den sistnämnda blev föremål för en omfattande finlandssvensk pennfäktning när den tredje delen av Schildts Finlands historia utkom för tio år sedan. Den sista myten som avhandlas benämns "Självständighet", och här ger Jussila ex-

empel på hur olika händelser och handlingar tolkats som yttringar för arbete för en finsk självständighet.

Rafflande detaljer

Bokens innehållsrika beskrivningar formas på sina ställen till rafflande berättelser. Jussila åskådliggör hur historiska sanningar skapas genom glidningar i begreppsanvändning, gradvist skiftande tolkningar och lämplig källcitering. Framställningen kan kännas för detaljrik, men just i detaljerna, i de små men betydelsefulla ordvändningarna, visar Jussila hur det han kallar myter, fantasier och visioner har skapats.

Det är således det trånga nationella perspektivet som kritiseras – och då främst den teleologi som tolkar den politiska historien utgående från det självständiga Finlands perspektiv. Som forskare har Jussila tidigt placerat "finska" skeenden i ett storpolitiskt sammanhang. Bokens

främsta kritik riktas mot finsk nationell historieskrivning. Därför framställs några av de svenskspråkiga historikerna som tidiga "mytavslöjare". Men även dessa har, som Jussila med all tydlighet visar, bidragit med centrala element till statsmyten, säkerligen kompatibel med den liberala och västerländska grundsyn som många av dem som författade svenskspråkig historia stod för.

riker producerat en rad av böcker av typ "Finlands historia". I det här avseendet skiljer sig den östra rikshalvan från den västra, där de nationella översikterna är färre och främst skrivna av pennor utanför vetenskapshuset. I boken saknar jag dock en förankring i forskningspraktiker och –traditioner: hur såg såväl de mytskapande som de mytavslöjande historikerna på historiedisciplinen? Andra historio-

kerna skrivit in sig i en västerländskhet: detta har både format och färgat flertalet av de större eller mindre tidsbundna luftslott som Jussila demonterar.

"Vad återstår av myterna?" Så rubriceras det sista kapitlet, en genomgång av hur de utvalda myterna lever i de senaste översiktsverken. Enligt Jussila formar även dagens historiker myter, men slutkapitlen – inte lika spänstiga som de tre huvudkapitlen – formar sig trots detta till en översikt över hur det felaktiga rensats bort, dvs. till något av en berättelse om hur historien renats och utvecklats. Källkritiken har en given, men inte explicit utmejslad, roll i framställningen. Det är genom källkritiskt handlag och kritik av det anakronistiska som fantasierna och nationella synerna bräcks. Historiedisciplinen definierades i tidernas början just gentemot det mytiska. Och därmed tenderar boken, i all sitt mytavslöjande, ändå att återskapa en annan myt – den om det objektiva historieämnets sansade och givna metod.

.....

"Därmed tenderar boken, i all sitt mytavslöjande, ändå att återskapa en annan myt – den om det objektiva historieämnets sansade och givna metod."

.....

Lättillgängligt och välskrivet sammanfattas ett mångårigt och gediget forskningsarbete. Boken ger värdefulla historiografiska översikter och introduktioner. För den insatta välter boken få sanningar – men jag medger dock att läsningen tvingat mig att ge avkall på smärre "darlings", några av mina ingrodda tolkningar av landets politiska historia.

Vad återstår av myterna?

Studien baseras på en läsning av översiktsböcker i historia. Under nästan ett halvtannat sekel har professionella histo-

grafer, till vilka Jussila sällan hänvisar, har t.ex. diskuterat skillnader mellan analytiska och syntetiska angreppssätt.

Tematiskt är boken förankrad i disciplinens huvudfära, den politiska. Men i sina presentationer av historieskrivning med skiftande proveniens och datering tangerar författaren emellertid återkommande begrepp som bildning och civilisation. Just i kontexter av det slaget har historikerna ofta förankrat sina tolkningar; här kan vi – menar jag – tvivelsutan se något av den finländska historiografins segaste strukturer. På sätt eller annat har histori-

Ann-Catrin Östman

Skribenten är akademilektor i historia, med kvinnovetenskaplig läggning
aostman@abo.fi